

Miran Bremšak (1961–2017)

Mirana Bremšaka, diplomiranega inženirja strojništva, je v arheologijo pritegnil etnolog Tone Cevc. Trojica prijateljev, Tone Cevc, France Stele in Miran Bremšak, je najprej z negotovimi koraki, a vztrajno iskala v visokogorju človekove sledi, ki bi lahko segale v čas pred visokim srednjim vekom. Podali so se na neznano področje, pri čemer so jih vodili izsledki Cevčevega proučevanja planšarstva. Leta 1996 so odkrili prva najdišča nad gozdno mejo, pod Kamniškim sedlom in na Veliki planini, ter s tem odprli vpogled v popolnoma novo podobo poselitve slovenskega prostora. Na podlagi pridobljenih izkušenj so v naslednjih letih našli množico novih najdišč – skoraj na vsaki planini v Kamniško-Savinjskih Alpah in prve točke visoko v Karavankah. Pomembna so bila predvsem številna najdišča na širšem območju Krvavca in na Dleskovski planoti. Odkritjem so hitro sledila manjša arheološka izkopavanja v organizaciji Inštituta za slovensko narodopisje in Inštituta za arheologijo ZRC SAZU, pri katerih so aktivno sodelovali tudi Cevc, Bremšak in Stele: na Veliki Planini (1997, 1999), Na stanu pod Kamniškim sedlom (1997), na planinah Koren (1999), Dolga njiva (1998, 1999) in na Krvavcu (2004, 2005).

Miran Bremšak je postopno usmeril topografske preglede v visokogorje Julijskih Alp in pri tem veliko sodeloval z Janezom Bizjakom. Minilo je več let vztrajnih pohodov, mnogo je bilo poskusov, dokler jima ni uspelo še na brezpotjih Julijcev razpoznati številne arheološke točke: sledi majhnih bivališč in dnevnih kopov železove rude. Gorenjski muzej je ob veliki pomoči odkriteljev potem sondiral na planinah Klek (2002, 2004–2005), Pečana (2004–2005), Poljanica na Lepi Komni (2006), Kal na Zadnjem Voglu (2005) in Dolga planja na Voglu (2012–2013). V letu 2017 je Mija Ogrin (ArheoAlpe) raziskovala na Poljanici na Zadnjem Voglu.

Miran Bremšak je sam in s prijatelji neumorno raziskoval tudi na območju med Kamnikom, Kranjem in Ljubljano ter v Beli krajini. Na Gorenjskem je tako odkril, večinoma skupaj s Cevcem in Steletom, celo vrsto neolitskih višinskih naselbin. Skupaj so natančneje določili značilnosti železnodobne naselbine na Straži nad Šmartnim pri Cerkljah, raziskovali so prazgodovinsko poselitev med Starim gradom in Špico nad Kamnikom. Bremšak je sprožil arheološke raziskave dveh zakladnih najdb na Gobavici nad Mengšem, ki sodijo v pozno bronasto

in starejšo železno dobo (1998). V gradbeni jami v Suhadolah je opazil ostanke zgodnjerickega vodnjaka in bil gonilna sila pri zaščitnih izkopavanjih (2000). Opazil je mesta še nepoznanih vil rustik na območju Komende in Vodice, odkril je poznoantično naselbino na Grdavovem hribu pri Kamniku in na njej zakladno najdbo tesarskega orodja iz druge polovice 4. st., izjemno je bilo tudi odkritje težko dostopnega poznoantičnega svetišča v jami pri Stiški vasi.

Topografske raziskave je Bremšak prilagodil metodologiji, dogovorjeni z arheologi. Najdišča je odkrival predvsem po sledovih v konfiguraciji in na poškodovanih površinah (gradbene jame, useki poti, krtine ipd.). Opazoval je terase, okope, gomile, sledi starih poti in rudarske vkope. Pozoren je bil na ledinska imena in ljudsko izročilo, navezoval je stike z informatorji, zasledoval namige. O svojih odkritjih je vodil natančen dnevnik in redno obveščal. Na podlagi njegovih opozoril je bilo mogoče marsikatero najdišče rešiti pred nenadzorovanimi gradbenimi posegi. Hkrati je navduševal svojo okolico za pomen arheološke in nasploh zgodovinske dediščine. Gradivo, ki ga je pridobil na topografskih pregledih, je predal v muzej v Kamniku. Cela vrsta njegovih odkritij, pomembna za raziskovanje posameznih arheoloških problemov, je že prešla v znanstveno in poljudno literaturo.

Leta 2004 je Miran Bremšak postal častni član Slovenskega arheološkega društva.

K arheološkim topografskim raziskavam sta Mirana Bremšaka vodila želja po razumevanju preteklosti in spoštovanje do življenja preteklih rodov. Za uspeh so bili ključni poznavanje narave, posebno gorskega sveta, izreden občutek za prostor in oblike ter izjemna vztrajnost.

Kot odlični poznavalec gora je Bremšak usmerjal arheološke raziskave visokogorja in odločilno pripomogel k hitremu napredku. Hkrati je vedno skrbel, da so raziskave potekale varno. Občudovali smo njegovo izjemno požrtvovalnost, ki ga je vodila k cilju, ter pozornost in odgovornost za vse člane raziskovalne skupine. Pogrešali bomo raziskovalca z izjemnim šestim čutom, velikim znanjem, zakladnico neštetihih dobrih idej in pristrčnim veseljem ob novih spoznanjih.

Jana HORVAT